

MINISTERUL
MEDIULUI
AL REPUBLICII MOLDOVA

AGENȚIA „MOLDSILVA”
Întreprinderea de Stat

Государственное Предприятие
Întreprinderea pentru Silvicultură
HÎNCEȘTI – SILVA “

МИНИСТЕРСТВО
ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ
РЕСПУБЛИКИ МОЛDOVA

АГЕНСТВО „МОЛДСИЛВА”
Государственное Предприятие
по Лесному Хозяйству
« ХЫНЧЕШТЬ – СИЛВА »

ORDIN
ПРИКАЗ

din 06.02.2024

Nr. 29

”Cu privire la aprobarea și punerea
în aplicare a Politicii antifraudă
în cadrul întreprinderii”
întreprinderii.

1. În dosar;
2. ocoalele silvice;
3. specialiștii

În contextul prevederilor Legii integrității nr.82 din 25.05.2017, Legii privind controlul financiar public intern nr.229 din 23 septembrie 2010, Ordinului Ministerului Finanțelor nr. 189 din 05.11.2015 cu privire la aprobarea Standardelor naționale de control intern în sectorul public, precum și în contextul intensității controlului intern managerial în direcția gestionării conforme a fondului forestier și cinegetic, respectării normelor tehnice aferente gestiunii resurselor naturale, combaterii tăierilor ilicite și neadmiterea sustragerii ilegale a patrimoniului public administrat din partea personalului implicat în administrare, utilizării abuzive a fondurilor publice, a risipei, fraudei și altor forme de corupție, intensificării măsurilor antifraudă eficace și proporționale, promovării unei culturi a responsabilității și integrității publice, abordării proactive, structurate și direcționate a gestionării riscului de fraudă, necesității utilizării în cadrul întreprinderii a unei politici antifraudă și anticorupție și care trebuie să acopere următoarele subiecte:

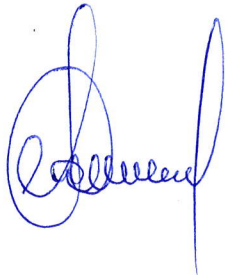
- 1) strategii pentru dezvoltarea unei culturi antifraudă;
 - 2) alocarea responsabilităților pentru combaterea fraudei și corupției;
 - 3) mecanisme de raportare a suspiciunilor de fraudă și corupție;
 - 4) cooperarea între angajați în domeniul raportării actelor de corupție fraudă,
- art.1alin. 1 lit. e)Codul muncii,-

ORDON:

1. Cu data prezentului ordin se aprobă și se pune în aplicare *Politica antifraudă și anticorupție în cadrul ramurii silvice*, conform anexei.
2. Întreg personalul angajat în cadrul ramurii silvice se obligă:
 - 2.1. să se familiarizeze și să cunoască principiile fundamentale ale Politicii antifraudă și anticorupție în cadrul ramurii silvice, să respecte normele de etică adoptate în cadrul întreprinderii, în exercitarea atribuțiilor de serviciu;
 - 2.2. să fie responsabili de propriul său comportament, în exercitarea atribuțiilor de serviciu.
3. De a publica pe pagina web a entității publice (dnei Chișcă Anna) prezentul ordin, în scopul îmbunătățirii nivelului de transparență a activității întreprinderii, asigurării accesului surselor de informare în masă și a publicului larg la informația de interes public.

4. Presentul ordin (dnei Chișcă Anna) să fie adus la cunoștința personalului angajat al întreprinderii, prin intermediul poștei electronice, precum și ocoalelor silvice.
5. Controlul executării prezentului ordin mi-l asum.

Director

Radu GROSU

elaborat juriconsult

POLITICA ANTIFRAUDA SI ANTICORUPTIE

în cadrul întreprinderii

I. SCOPUL POLITICII ANTIFRAUDĂ ȘI ANTICORUPTIE

1. Politica antifraudă și anticorupție în cadrul întreprinderii (în continuare - PAARI) este elaborat pentru a consolida controlul intern managerial, care să ajute detectarea și prevenirea fraudei și a altor activități ilegale, desfășurate în detrimentul intereselor financiare, patrimoniale și de imagine ale ramurii silvice.

2. Scopul principal al PAARI este crearea unui mediu instituțional intern care să defavorizeze inhibarea fraudei, contribuind la conștientizarea riscurilor și a consecințelor de fraudă și corupție, în vederea prezentării unei clarități angajaților întreprinderii, că este interzisă orice activitate ilegală, inclusiv fraudă în beneficiul entității publice obținut ilegal sau imoral precum și oferirea unui mediu adecvat angajaților și persoanelor din exterior de a raporta/comunica problemele suspecte cu comportament fraudulos, corupt, infrațional și asigurarea că toate activitățile frauduloase suspectate vor fi pe deplin investigate.

II. DOMENIUL DE APLICARE

3. Prevederile prezentei PAARI se aplică fraudelor și suspiciunilor de fraudă, care implică personalul întreprinderii în raport cu alte părți, cu relații de natura financiară și/sau non-financiară.

4. Activitatea de investigare a fraudei/suspiciunii de fraudă va fi efectuată indiferent de nivelul riscului asociat, poziția ocupată, sau relația contrapărții cu întreprinderea și ocoalele silvice.

III. NOTIUNI GENERALE

5. *Abuz de putere sau abuz de serviciu* - folosirea intenționată de către o persoană a situației de serviciu, în interes material ori în alte interese personale, care a cauzat daune intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice ori juridice;

6. *Acte conexe corupției* - acțiuni săvârșite în legătură directă cu actele de corupție: abuzul de putere sau abuzul de serviciu; excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu; legalizarea veniturilor obținute din acte de corupție; însușirea de bunuri; cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau prin abuz de încredere; distrugerea sau deteriorarea de bunuri; protecționismul; falsul în acte publice; falsul în documente contabile;

7. *Conflict de interese* - situația în care subiectul declarării are un interes personal ce influențează, sau ar putea influența exercitarea imparțială și obiectivă a obligațiilor și responsabilităților ce îi revin potrivit legii;

8. *Corupție* - fapt ilegal care afectează exercitarea normală a funcției și care constă fie în folosirea de către subiectul actelor de corupție sau al faptelor de comportament corupțional a funcției sale pentru solicitarea, primirea ori acceptarea, direct sau indirect, pentru sine sau pentru o altă persoană, a unor foloase materiale ori a unui avantaj necuvenit, fie în promisiunea, oferirea sau acordarea ilegală a unor asemenea foloase ori avantaje necuvenite subiecților actelor de corupție;

9. *Delapidare* - însușirea ilegală a bunurilor altei persoane sau ale statului, încredințate în administrare pentru exercitarea atribuțiilor de serviciu;

10. *Exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu* - săvârșirea de către o persoană a unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, care au cauzat prejudiciu intereselor publice sau drepturilor și intereselor publice ori drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice;

11. *Factor de risc* - condiția sau împrejurarea particulară care influențează gradul de risc, contribuind la apariția unui anumit eveniment sau la producerea unei acțiuni ori oferind oportunitatea de obținere a unor avantaje sub orice formă;

12. *Factor de risc de fraudă* - evenimente sau condiții care includ o stimulare ori o presiune de a comite o fraudă sau care oferă oportunitatea de a comite o fraudă;

13. *Falsul în acte publice* - înscrierea de către o persoană publică în documentele oficiale a unor date vadiți false, precum și falsificarea unor astfel de documente, dacă aceste acțiuni au fost săvârșite din interes material sau din alte interese personale;

14. *Falsul în documente contabile* - întocmirea sau utilizarea unei facturi ori a oricărui alt document sau înscris contabil care conține informații false, precum și omisiunea cu reavoință a contabilizării unei plăți, săvârșite în scopul disimilării sau tăinuirii unor acte de corupție;

15. *Fraudă* - act intenționat comis de una sau mai multe persoane din cadrul conducerii, angajaților ori unor terțe părți, caracterizat prin: manipularea, falsificarea sau modificarea, înregistrările ori documentelor; alocarea necorespunzătoare a activelor; eliminarea sau omiterea efectelor tranzacțiilor din înregistrări sau documente; înregistrarea de tranzacții fără substanță; aplicarea greșită a politicilor contabile, în scopul obținerii de mijloace bănești, bunuri/valori sau servicii ori al eschivării de la efectuarea plăților, pentru asigurarea unui avantaj injust sau ilegal, personal ori în afaceri;

16. *Frauda internă* - frauda comisă de angajații întreprinderii sau ocoalelor silvice, cât și frauda comisă de angajați care lucrează împreună cu complicii externi.

17. *Frauda externă* - frauda comisă de autorii externi.

18. *Factori de apariție a riscului de fraudă* - evenimente sau condiții care implică stimulente sau presiuni financiare de a comite o fraudă.

19. *Infracțiune* - faptă (acțiune sau inacțiune) prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție și pasibilă de pedeapsă penală;

20. *Integritate instituțională* - integritatea profesională a tuturor agenților publici din cadrul entității publice, cultivată, controlată și consolidată de către conducător, precum și toleranța zero la incidentele de integritate admise de angajați;

21. *Integritatea profesională* - capacitatea persoanei de a-și exercita obligațiile și atribuțiile legale și profesionale în mod onest, ireproșabil, dând dovadă de o înaltă ținută morală și maximă corectitudine, precum și de a-și exercita activitatea în mod imparțial și independent, fără vreun abuz, respectând interesul public, supremația Constituției Republicii Moldova și a legii;

22. *Neglijență de serviciu* - neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare de către o persoană publică a obligațiilor de serviciu ca rezultat al unei atitudini neglijente sau neconștiincioase față de ele, cauzând daune intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice ori juridice, indiferent de scop;

23. *Tăinuire* - prezentarea intenționată de către o persoană cu funcție de răspundere ori de o persoană care gestionează, o entitate comercială, obștească sau o altă instituție nestatală, precum și de către o persoană juridică a datelor neautentice.

24. *Triunghi al fraudei* - o combinație din 3 elemente bine definite care generează producerea fraudei. Acestea sînt:

- Motivația sau presiunea - evenimente care au loc în cadrul entității publice sau în viața unei persoane. Sub presiunea de fraudă necesitățile personale devin mai presus decît etica profesională și necesitățile entității publice. Stimulentul, de regulă apare dintr-o necesitate financiară semnificativă sau dintr-o problemă, de exemplu: necesitatea de bani, a unui bonus sau păstrarea serviciului. De asemenea, ar putea fi dorința de a ajunge într-o poziție mai avansată în întreprindere sau de a atinge un standard mai înalt de viață;

- Oportunitatea - elementul asupra căruia persoana are în mod evident controlul. O activitate nesupravegheată corespunzător va determina ușor posibilitatea fraudei. Oportunitatea este creată, de activitățile de control insuficiente (de exemplu: nu există

separarea atribuțiilor, managementul prost și/sau beneficierea de funcția ocupată ori autoritatea de care dispune pentru a neglija controalele);

- Conștientizarea sau justificarea - este o decizie conștientă a unei persoane de a-și plasa necesitățile personale mai presus decât necesitățile altor persoane și/sau întreprinderii și de a justifica decizia respectivă, în mare parte, pentru sine însuși. Conștientizarea consecințelor fraudei este caracterizată la mod general de elementul de anormalitate (contrar regulilor stabilite).

25. *Sistemul de control intern*- format organizat și implementat de management și întreg personalul, menit să furnizeze o asigurare rezonabilă cu privire la îndeplinirea obiectivelor prin: - eficiența și eficacitatea operațiunilor; - conformitatea cu cadrul formative și regulamentele aplicabile; - siguranța și optimizarea activelor și pasivelor; - fiabilitatea, siguranța și integritatea informației.

IV PRINCIPII ȘI INSTRUMENTE

26. Conducerea întreprinderii promovează o politică de toleranță, zero în legătură cu fraudă, mobilizând toți angajații să acționeze, în toate circumstanțele demn și imparțial, cu onestitate și integritate, să nu facă abuz de poziția ocupată, să protejeze toate resursele încredințate, inclusiv :

- a. promovează principiile de conduită etică și integritate morală;
- b. investigarea internă a oricăror semnalări de fraudă, dacă acestea conțin suficiente probe sau detalii privind fraudă comisă sau presupusă;
- c. sesizează organele abilitate, în cazul constatării faptelor de fraudă;
- d. întreprinde măsuri în vederea recuperării oricăror pierderi materiale și de imagine, rezultate din fraudă;
- e. aplică măsuri disciplinare asupra responsabilităților de stabilire a măsurilor de control și supraveghere, în admiterea erorii, care au condiționat fraudă;
- f. raportarea imediată a tuturor fraudelor/suspiciunilor de fraudă Directorului, după caz- conducerii întreprinderii;
- g. asigurarea transparenței politicii antifraudă prin plasarea acesteia pe pagina web a întreprinderii.

V. CONCEPTUL ȘI EVALUAREA RISCURILOR DE FRAUDA ȘI DE CORUPȚIE

27. Angajații ramurii silvice trebuie să evite situații în care interesele proprii să intre în conflict cu funcțiile exercitate, fie că conflictele sunt reale, potențiale sau susceptibile să apară. Fraudă, implicit, poate determina pierderi financiare, perturbarea activității ramurii silvice precum și riscul de reputație. Pentru a gestiona adecvat aceste riscuri este important și necesar consolidarea continuă a proceselor de activitate, procedurilor aplicabile și sistemelor de control intern existente. La luarea oricărei decizii, fiecare angajat trebuie să țină cont de posibilele riscuri operaționale și reputaționale asociate activității respective.

28. Procesul de gestionare a riscurilor de fraudă și corupție are drept scop de a permite conducerii întreprinderii să identifice elementul de nesiguranță privind atingerea obiectivelor stabilite și riscul asociat acestuia, astfel încât să aibă oportunitatea de a spori capacitatea de a adăuga valoare, de a oferi servicii economice, eficiente și eficace.

29. Gestionarea riscurilor de fraudă și corupție implică 3 acțiuni:
- Identificarea riscurilor aferente obiectivelor la nivel de întreprindere și ocoale silvice și la nivel de activități;
 - Evaluarea riscurilor prin estimarea semnificației și probabilității producerii acestora;
 - Stabilirea măsurilor care urmează a fi, întreprinse.

30. Riscurile de fraudă și de corupție, precum și măsurile de control în vederea diminuării acestora sunt rezumate, după cum urmează (liste non-exhaustive):

Riscurile de fraudă și corupție (listă non-exhaustivă)

- Realizarea atacurilor cibernetice din exterior cu scopul de a afecta disponibilitatea serviciilor informaționale ale întreprinderii sau scurgerii/manipulării datelor acestora;
 - Manipularea sistemelor informatice, inclusiv, introducerea, modificarea sau eliminarea neautorizată, dar intenționată a datelor informatice;
 - Manipularea datelor și / sau a documentelor financiare și contabile (documentele deviază de la formatul standard; conținutul acestora este dubios; circumstanțele în care au fost întocmite documentele creează suspiciuni; inconsecvența datelor din documente și informațiilor disponibile).
 - Evitarea și / sau manipularea măsurilor de securitate, inclusiv divulgarea informației confidențiale și de proprietate;
 - Plăți - nejustificate/nefondate;
 - Fals și falsificarea în înscrisurile contabile, inclusiv, lipsă de decență, în manipularea sau raportarea de mijloace financiare (discrepanțe în înregistrările contabile, probe conflictuale sau lipsă, procese necorespunzătoare aferente bugetului) ;
 - Facturi false ale agenților economici fictivi. Plata dubla a facturilor;
 - Furtul de informații relevante, deturnarea de fonduri, de bunuri sau alte active;
 - Abuz de bunuri sociale, echipamente și mobilier, inclusiv de hardware (utilizarea neautorizată a activelor; echipament supus utilizării personale sau în afara programului, cum ar fi telefoane celulare, camere digitale, computere, vehicule, instrumente; active fizice susceptibile uzului personal sau redirecționării: clădiri nefolosite sau izolate, terenuri libere, echipament învechit, active abandonate);
 - Falsificarea și manipularea contractelor încheiate (achiziții nejustificate dintr-o singură sursă; prețuri excesive nejustificate; produse achiziționate în număr excesiv; acceptarea calității scăzute și interzicerea/lipsa livrărilor; modificări nedocumentate/frecvente ale contractelor care conduc la majorarea valorii acestora; responsabilul pentru contractare nu depune/nu completează declarația de confidențialitate și imparțialitate; fragmentarea achizițiilor; combinarea contractelor);
 - Corupția cu clienții, înțelegeri secrete între personal și furnizorii de bunuri și servicii, acceptarea de la diverși beneficiari de servicii publice a beneficiilor nemeritate;
 - Conflictul de interese (nedepunerea/necompletarea declarației privind conflictele de interese; favorizarea inexplicabilă a unor contractanți; exercitarea unor funcții de conducere de una și aceeași persoană, sau de rudele acesteia);
 - Favoritism și trafic de influență;
 - Abuz de putere;
 - Ascunderea lipsurilor/pierderilor, sau altor informații importante, prin manipulare cu date/informații/documente active/ conturi ;
 - șantaj sau constrângeri pentru luarea unor decizii utilizând poziția deținută;
 - Discreditarea imaginii entității, sau a unor funcții concrete din cadrul întreprinderii prin divulgarea unor informații neautorizate;
 - Conflictul de interese:
 - Favoritism, trafic de influență;
 - Funcții sensibile ocupate de una și aceeași persoană o perioadă îndelungată de timp..
- Elemente de prevenire a fraudei și corupției**
- Implementarea și dezvoltarea unui sistem eficace de control intern;
 - Implementarea procedurilor de control adecvate proceselor, inclusiv utilizarea principiului " patru ochi " ;
 - Asigurarea securității păstrării bunurilor materiale utilizând controale de acces, monitorizare video, dulapuri și safeuri;
 - Securizarea accesului la sisteme informaționale;

- Instituirea unui sistem de recrutare a personalului - obiectiv și just;
- Promovarea principiilor de conduită etică, afirmarea valorilor, formalizarea regulilor asupra comportamentelor;
- Orientarea noilor angajați și educarea continuă a întregului personal cu privire la codul de conduită, politica existentă în domeniul riscurilor de fraudă;
- Segregarea sarcinilor și consolidarea de conduită etică, afirmarea valorilor, formarea continuă a întregului personal cu privire la riscurile de fraudă; supravegherii activităților ce implică riscuri majore;
- Asigurarea transparenței în organizarea și desfășurarea procedurilor de achiziții publice;
- Aplicarea sistemelor de sancționare și de comunicare operativă asupra tuturor fraudelor comise;
- Analiza impactului fraudelor asupra raportării ;
- Declararea conflictelor de interes;

VI. SISTEMUL DE CONTROL INTERN

30. Controlul intern este un sistem organizat și implementat de management în întregul personal al ramurii silvice, menit să furnizeze o asigurare rezonabilă cu privire la îndeplinirea obiectivelor întreprinderii, având în vedere:

- eficiența și eficacitatea operațiunilor;
- conformitatea cu cadrul normativ și regulamentele aplicabile;
- siguranța și optimizarea activelor și pasivelor;
- fiabilitatea, siguranța și integritatea informației.

31. Existența unui sistem eficient de control intern, specifice pentru prevenirea și/sau detectarea precoce a fraudelor, în tratarea riscurilor de fraudă.

32. Managerii întreprinderilor și ocoalelor silvice trebuie să implementeze proceduri de control adecvate pentru procesele cu riscuri sporite de fraudă, să analizeze oportunitățile pe care angajații le-ar avea pentru a comite fraudă, și să ia măsuri pentru diminuarea riscurilor.

VII. DETECTAREA, INVESTIGAREA ȘI RAPORTAREA FRAUDELOR

33. Detectarea fraudelor se realizează prin recepționarea informației din diferite surse, cum ar fi: lădița poștala, audiență, scrisori, telefonul de încredere, poșta electronică, controalele, inspecții etc. .

34. În incinta întreprinderii și ocoalelor silvice urmează a fi instalate cutia poștală și telefonul de încredere, destinate detectării fraudelor/suspiciunilor de fraudă, comise de către angajații instituției, entităților subordonate care vor putea fi utilizate atât de salariați, cât și de persoanele din exterior, pentru a semnală fraudele/suspiciunile de fraudă.

35. Toate sursele de informare trebuie să, fie accesibile atât pentru angajații întreprinderii, cit și de persoanele din exterior care au motive să sesizeze suspiciuni de fraudă.

36. Orice fraudă care este detectată sau suspectată trebuie să fie raportată imediat Conducerii întreprinderii. În cazul în care vor exista argumente temeinice, conducerea va dispune inițierea procesului de investigare a fraudei;

37. În vederea, aplicării eficiente a prezentei politici, angajații sunt încurajați să semnaleze fraude/suspiciuni de fraudă, în cazurile în care dispun de astfel de informații. Mesajele care semnalează fraude/suspiciuni de fraudă, parvenite atât din interiorul entității, cât și din afara acesteia, vor fi colectate în cutia poștală disponibilă în toate subdiviziunile structurale ale entității publice.

38. Periodicitatea și modul de accesare a informației de semnalare a fraudelor / suspiciunilor de fraudă, colectat în cutia poștală, vor fi stabilite în mod de lucru de către, inginerul-șef în silvicultură și juristul întreprinderii.

39. Angajații care semnală fraude/suspiciuni de fraude sunt în drept să-și păstreze anonimatul, deși indicarea datelor personale ale acestora ar facilita desfășurarea investigării fraude/suspiciunilor de fraudă..

40. Informația semnalată trebuie să fie exactă, cu referințe detaliate, cum ar fi: persoanele implicate, locul și perioada; fraudă/ suspiciunea de fraudă, alte informații utile.

41. Informația nefondată, fără indicii concrete și dovezi obiective, nu va fi examinați.

42. Rezultatele investigații vor fi raportate directorului întreprinderii.
43. Deciziile cu privire la aplicarea corespunzătoare a legislației în vigoare sau sesizarea organelor de urmărire penală vor fi luate de către conducerea întreprinderii cu asistența subdiviziunii juridice.
44. Subdiviziunea juridică va monitoriza examinarea materialelor desfășurarea urmăririi penale organele și deciziile adoptate de organele de drept. În cazul emiterii unei ordonanțe de refuz în pornirea urmăririi penale de către organele de drept subdiviziunea juridică va solicita, după caz, Procuraturii Generale verificarea ordonanței emise.

VIII. CONFIDENTIALITATE

45. Toate informațiile primite/cunoscute cu privire la fraude/suspiciuni de fraudă vor fi tratate în mod confidențial pe parcursul investigații. Rezultatele investigațiilor vor fi divulgate sau discutate cu persoane relevante, doar la decizia conducerii.
46. Confidențialitatea informației aferentă actelor frauduloase raportate este de importanță pentru a evita deteriorarea reputației personalor suspecte, ulterior găsite nevinovate.

IX. RESPONSABILITATI

47. Conducerea întreprinderii este responsabilă pentru stabilirea și menținerea unui sistem de control intern, care să asigure realizarea cu succes a obiectivelor și atribuțiilor atribuite de cadrul normativ.
48. Conducătorii subdiviziunilor structurale sunt responsabili de:
- implementarea, dezvoltarea și consolidarea sistemului de control intern pentru a reduce riscul de fraudă;
 - identificarea și evaluarea operațională;
 - implementarea și testarea fraudelor;
 - raportarea corespunzătoare a fraudelor/suspiciunilor de fraudă, în cazul în care acestea au avut sau pot să aibă loc.
49. Personalul de toate nivelele are datoria să asigure protejarea activelor, utilizarea rațională și eficientă a resurselor, protejarea și menținerea reputației întreprinderii.
50. În cazul în care salariatul a primit sau i s-a oferit de la terțe părți cadouri sau beneficii de orice natură, care depășesc limita stabilită de cadrul normativ și oferirea lor este legată în mod direct sau indirect de îndeplinirea atribuțiilor de serviciu, salariatul trebuie să informeze conducerea.
51. În contextul prezentei PAARI, rolul Serviciului audit intern constă în:
- contribuirea la descurajarea și prevenirea fraudei prin examinarea și evaluarea în cadrul misiunilor de audit, a eficacității controlului intern;
 - asistarea conducerii în procesul de depistare a fraudelor/ suspiciune a fraudelor, cu excepția activității în cadrul Grupului de investigație a fraudelor;
 - ținerea evidenței fraudelor raportate și confirmate la nivelul întreprinderii.
52. Serviciul audit intern este investit cu dreptul de revizuire și înaintare a propunerilor de actualizare, la necesitate a prevederilor prezentei PAARI.

X. MASURILE DE PROTECTIE A ANGAJATILOR

53. Orice caz și formă de răzbunare împotriva angajaților se examinează, urmînd a fi stabilită de cauzalitate(cauză-efect) care există între dezvoltarea și tratamentul defavorabil suferit, în mod direct sau indirect, de către(angajatul entității) avertizorul de integritate.
54. Pentru a asigura aplicarea măsurilor de protecție a angajatului întreprinderii/vetizoului, conducătorul întreprinderii:
- a. examinează solicitările de protecție ale avertizorilor de integritate prin completarea formularului de cerere.
 - b. întreprinde acțiuni cu caracter administrativ în vederea încetării răzbunării împotriva angajatului, aplicînd garanțiile stabilite de legisla

ie pentru protecția avertizorului de integritate.

XI. DISPOZITTTT FINALE

56.Prevederile prezentei PAARI intră în vigoare la dala aprobării.

57.Situațiile neprevăzute de PAARI cad sub incidența cadrului normativ.

58.Prezența PAARI este de uz intern, urmînd a fi completată, modificată în funcție de noile cerințe/necesități, urmînd a fi plasată pe pagina web cu acces nerestricționat pentru toți utilizatorii.

Indicatori de fraudă

Această listă prezintă, exemple de indicatori de fraudă și nu este o lista completa. Apariția acestor indicatori nu înseamnă că exista o fraudă, ci doar că ar exista condiții pentru apariția fraudei.

Indicatori de fraudă cu privire la personal

1. Deficiențe în procedura de recrutare și verificare a noilor angajați.
2. Reținerea managementului în a sesiza și acționa împotriva activităților ilegale.
3. Comportamentul neobișnuit al angajaților: refuzul de a lua concediu, sau lipsa concediilor pe parcursul perioadelor îndelungate; lucru excesiv supraprogram; refuzul de promovare sau de transfer la o altă poziție/funcție.
4. O schimbare bruscă în stilul de viață sau stilul de viață costisitor al unui angajat (mașini luxoase, călătorii, etc.).
5. Probleme personale (alcool, jocurile de noroc, drogurile, datoriile etc.). Raportare frauduloasă.
6. Neconcordanța elementelor bazei electronice de date și a datelor incluse în rapoartele financiare.
7. Tergiversarea neexplicabilă a procesului de emitere și/sau publicare a rapoartelor anuale.
8. Verificarea rapoartelor de la momentul elaborării până la emitere/publicare de una și aceeași persoană.
9. Lipsa unor devieri sau existența unor devieri semnificative comparativ cu datele perioadelor anterioare de raportare.
10. O atenție redusă acordată aspectelor actelor normative în vigoare legate de raportare.

Indicatori de fraudă cu privire la achiziții

11. Selectarea acelorlalți furnizori sau solicitarea ofertelor de la aceeași potențiali furnizori.
12. Exista un decalaj semnificativ între oferta câștigătoare și celelalte oferte.
13. Lipsa unei monitorizări adecvate a performanțelor contractului (fără un control adecvat sau prin intermediul unei înțelegeri secrete, contractanții pot fi plătiți în exces comparativ cu munca/bunurile prestate).
14. Aceeași persoană împuternicită de a efectua comanda și de a primi bunurile sau serviciile (persoana care controlează, ambele funcții de efectuare a comenzilor și de primire poate crea situații de deturnare a bunurilor sau serviciilor în interese personale sau autorizarea unor livrări "fantome", incomplete sau tehnic inferioare contra unor sume de bani sau favoruri din partea contractantului).
15. Plîngerile frecvente din partea utilizatorilor de bunuri sau servicii (aceste plîngeri frecvente în legătură cu bunurile sau serviciile livrate în baza unui contract pot indica ca contractorii ofera ceva inferior decât ceea pentru ce se plătește. Cauza poate fi un contract inadecvat, administrare incorectă a contractului sau chiar și fraudă care include atât contractanți cât și angajați).
16. Legături aparente între ofertanți, cum ar fi adrese, angajați sau numere de telefon comune etc.
17. Traficul de influență în: selecția părtinitoare, de exemplu achizițiile nejustificate dintr-o singura sursă (pot exista mai multe contracte atribuite sub plafonul pentru achiziții publice, prețurile excesive nejustificate, produsele achiziționate în număr excesiv, acceptarea calității scăzute și întârzierea sau inexistența livrărilor).
18. Diferențe semnificative între costurile estimate și cele reale ale materialelor.
19. Creștere anormală a consumului de bunuri (poate indica la faptul că bunurile ar putea fi deturnate pentru uzul personal sau vândute).
20. Multiple modificări a condițiilor contractuale.

Indicatori de fraudă aferent anomaliilor din contabilitate

21. Niveluri joase de autorizare a documentelor contabile.
22. Lipsa inventarierii patrimoniului, sau diferențe inexplicabile între rezultatele inventarierii și înregistrările contabile.
23. Tranzacții neînregistrate, înregistrări pierdute sau înregistrări contabile fără documente confirmative.
24. Explicații nepotrivite despre pierderi și despre creanțele neincasate.
25. Înregistrări contabile dubioase făcute la sfârșit sau aproape la sfârșitul perioadei de raportare, sau stornarea înregistrărilor contabile la început de perioadă.
26. Aplicarea greșită, în mod intenționat, a politicilor contabile în vederea prezentării unor situații financiare care să inducă în eroare utilizatorii acestora. Indicatori de fraudă aferent sistemului de control intern.
27. Lipsa, insuficiența sau ineficientă reglementărilor în domeniu.
28. Control intern tolerant, ineficace sau inexistent.
29. Dezinteresul în conformarea cu regulile de control inten și în special cu separarea funcțiilor.
30. Lipsa unei fluctuații normale a personalului (atât fluctuațiile exagerate de personal și lipsa fluctuației personalului, pot indica la faptul unor activități frauduloase).
31. Ajustarea/corectarea frecventă a înregistrărilor operaționale sau contabile (indică insuficiența sau ineficiența procedurilor de control aplicate pînă la înregistrare, pot exista și activități frauduloase).
32. Existența cazurilor în care persoanele de la nivel ierarhic inferior preia responsabilitățile unor de la nivelul ierarhic superior neavînd împuternicire scrisă în acest sens.
33. Ignorarea permanentă, a recomandărilor de corectare a neajunsurilor importante ale controlului intern, în cazul în care astfel de corecții sunt relevante.
34. Un număr semnificativ de modificări în sistemul informatic, care nu sunt documentate / aprobate / testate.